

Weronika Stodółka^{1*}, Mateusz Szymura²
¹ AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO WE WROCŁAWIU
² UNIwersYTET WROCŁAWSKI

SPORTOWY SĄD ARBITRAŻOWY JAKO PRZYKŁAD WYKORZYSTANIA ALTERNATYWNYCH METOD ROZSTRZYGANIA SPORU W PRAWIE SPORTOWYM NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM

Abstract

The Court of Arbitration for Sport as an example of application of alternative dispute resolution measures in sport law at the international level

The Court of Arbitration in Sport through its nearly 30-year history became a leading forum for resolving sport-related disputes at the international level. A broad spectrum of cases reviewed by CAS arbitrators include doping, remuneration, eligibility and nationality, and even validity of sports and broadcasting contracts, licenses or election of members of international sport federations. The exponential growth in the number of cases show not only the faith that many subjects of international sports law put in the correctness of the CAS awards, but also its position as an universal forum for resolving disputes within the international sports community and its role as a lawmaker in creation of *lex sportiva* – the common law of international sport.

Key words: The Court of Arbitration for Sport, alternative dispute resolution, arbitration in sports, International Olympic Committee, disputes in sports;

Słowa kluczowe: Sportowy Sąd Arbitrażowy w Lozannie, alternatywne metody rozwiązywania sporu, arbitraż sportowy, Międzynarodowy Komitet Olimpijski, spory sportowe

WPROWADZENIE

Arbitraż stanowi jedną z alternatywnych – względem klasycznego postępowania sądowego – metod rozstrzygnięcia sporu. Alternatywność rozwiązania sporu w tym przypadku jest związana z podmiotem, który decyduje o tym, kto rozstrzygnie powstały między stronami spór. O ile w ramach tradycyjnego modelu sądowego spór rozstrzyga właściwy jurysdykcyjnie sąd, o tyle w przypadku arbitrażu podmiotem, który decyduje o jurysdykcji rozpoznania powstałego między stronami sporu, stają się same strony. Poprzez stosowny zapis w umowie (zapis na sąd polubowny) strony kreują uprawnienie wybranego przez siebie sądu arbitrażowego lub powołanego *ad hoc* panelu arbitrów do rozstrzygnięcia sporu, który powstał między nimi na tle łączącego ich stosunku prawnego. Wspólną cechą sądownictwa państwowego i polubow-

nego jest jednak wiążący dla stron charakter rozstrzygnięć (Białecki 2011). Arbitraż należy przy tym odróżnić od mediacji, która nie zakłada prywatnego rozsądzenia sporu stron, a raczej udział osoby trzeciej (mediatora), mającej za zadanie udzielenie pomocy stronom w osiągnięciu rozwiązania akceptowanego przez wszystkie zainteresowane strony (Black 1991).

Postępowanie arbitrażowe nie jest zarezerwowane jedynie dla sporu gospodarczego o charakterze międzynarodowym – współcześnie arbitraż służy do rozstrzygnięcia sporów powstających na gruncie różnych aspektów życia społecznego. Spory sportowe, które stanowią przedmiot niniejszego opracowania, nie są na tym tle wyjątkiem, co zobrazowano już w *Iliadzie* Homera, jednym z najwcześniejszych literackich przekazów opisujących wykorzystanie arbitrażu i zastosowania właśnie wspomnianej konstrukcji w rozstrzygnięciu sporów powstałych w związku z wynikami zawodów sportowych. Achilles zorganizował zawody w celu upamiętnie-

* Autor korespondencyjny

nia swojego poległego przyjaciela Partoklesa. Spór narosły wokół tego, kto zwyciężył w zawodach rydwanów, musieli rozsądzić wybrani *ad hoc* sędziowie-arbitrzy. Wątek rozsądzania wyników zawodów sportowych pojawia się też w drugim eposie autora – *Odysei*, a jego przedmiotem jest rozstrzygnięcie wątpliwości co do wyników zawodów, które na cześć powracającego z Troi Odysusza zorganizował Alkinoos, król Freaków (Panagiotopoulos 1999).

CEL BADAŃ

Celem pracy jest wykazanie ciągłości wykorzystania alternatywnych metod rozwiązywania sporów (*alternate dispute resolutions*) na potrzeby łagodzenia sporów powstałych na gruncie sportu uprawianego na poziomie mistrzowskim, z jednoczesną koniecznością nadania odpowiednich ram strukturalnych sportowym postępowaniom arbitrażowym, w których ciężar gatunkowy rozpoznawanych spraw nie odbiega od tych rozpoznawanych w międzynarodowym arbitrażu handlowym. McLaren (2001b) wskazuje, że obecnie nie można niestety sprowadzać sportu jedynie do rywalizacji, w której zawodnicy chcą udowodnić, kto z nich jest lepszy, kierując się wzajemnym szacunkiem oraz zasadami honoru. W świecie, w którym sport stał się narzędziem polityki i biznesu, a stawka zwycięstwa niepomiaralnie wzrosła, na gracza czeka pokusa skorzystania z niedozwolonych środków w celu osiągnięcia przewagi nad rywalami. Nie sposób sobie jednocześnie wyobrazić świata, w którym o tym, kto wystąpi w zawodach, będą decydowały jedynie organizacje antydopingowe, co stawiałoby je jednocześnie w roli oskarżyciela i sędziego. Dlatego tak ważne staje się istnienie niezależnego trybunału sądowego, który rozstrzygałby spory powstałe w związku z uprawianiem sportu na poziomie światowym.

SPORTOWY SĄD ARBITRAŻOWY W LOZANNIE

Współcześnie w międzynarodowym ruchu sportowym nie budzi wątpliwości szczególna

rola Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOl) – organizacji założonej w 1894 r. w Paryżu z siedzibą w Lozannie (Szwajcaria). Komitet jest nie tylko osią działania całego ruchu olimpijskiego, ale też odpowiada za organizację najważniejszych zawodów sportowych, jakimi są igrzyska olimpijskie (Gubi 2008).

Ruch olimpijski, wpisując się w koncyliacyjną metodę rozwiązywania sporów, poprzez swoje instytucje uznał, że tę formę rozstrzygania sporów należy uregulować. Konkluzja ta była wynikiem nie tylko powszechnego zainteresowania się sportem od czasu upowszechnienia się transmisji telewizyjnych, ale również coraz większego przenikania się świata sportu do świata polityki i biznesu. Sport stał się pokojową alternatywą dla militarnej wyrażania narodowej chęci dominacji nad innymi państwami, a spory z pól bitew zaczęły przenosić się na arenę sportowe. Prowadzone w duchu olimpijskim zawody oraz wszechobecna zasada *fair play* nie były jednak w stanie wyeliminować wszystkich sporów powstających na gruncie uprawiania sportu na poziomie olimpijskim.

W wyniku sesji MKOl z 1983 r. w New Delhi powstała idea utworzenia organu sądowego w postaci sądu arbitrażowego, który posiadałby jurysdykcję nad sporami wynikłymi w związku z uprawianiem sportu oraz aktywnością związaną ze sportem. Efektem tej refleksji nad potrzebą utworzenia stałego organu o charakterze sądowym było stworzenie w tym samym roku Sportowego Sądu Arbitrażowego (The Court of Arbitration for Sport, CAS) z siedzibą w Lozannie. Pierwsze postępowanie arbitrażowe CAS przeprowadził w 1986 r., a pierwszy wyrok zapadł w roku 1987 (Panagiotopoulos 1999, McLaren 2010, Krzan 2014).

Początkowo, w roku 1984, CAS składał się z 60 członków, z których 15 wybierał MKOl, 15 międzynarodowe federacje sportowe, kolejnych 15 narodowe komitety olimpijskie, a ostatnich 15 mianował prezydent CAS, którym jako pierwszy został sędzia Keba Mbaye z Senegalu, były sędzia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości z siedzibą w Hadze. Oprócz statutu Sądu opracowano zbiór reguł proceduralnych, które

regulowały początkowo zasady funkcjonowania CAS oraz prowadzenia postępowań arbitrażowych. Regulacje te zostały uzupełnione w 1991 r. o przewodnik (*Guide to Arbitration*) zawierający wyjaśnienie postępowania przed CAS oraz przykłady zapisów na sąd polubowny, które mogły być wykorzystane przez strony lub organizacje chcące wpisać prawo do odwołań do swoich aktów prawnych. Sąd w takim kształcie działał aż do reform z 1994 r. (Blackshaw 2003).

Pierwszą międzynarodową federacją sportową, która implementowała możliwość odwołania się od jej decyzji, była Międzynarodowa Federacja Jeździecka (International Equestrian Federation), a już w 1992 r. jeden z jej członków – niemiecki jeździec Elmar Gundel – zaskarżył decyzję Federacji do CAS, który jednak utrzymał w mocy jej orzeczenie. Niezadowolony sportowiec postanowił kwestionować jurysdykcję CAS, czego efektem było zaskarżenie wyroku przez Sąd Najwyższy Federacji Szwajcarskiej. W zakończony wyrokiem z 15 marca 1993 r. sprawie z powództwa Gundela Sąd Najwyższy Federacji Szwajcarskiej stwierdził, że CAS spełnia wymogi sądu arbitrażowego z punktu widzenia prawa szwajcarskiego i wyroki tego sądu będą respektowane tak jak innych uznanych trybunałów arbitrażowych. Sąd wskazał jednak na pewne wątpliwości związane z faktem, iż MKOl jest zarówno organem założycielskim CAS, jak i potencjalną stroną postępowań arbitrażowych, które mogą być wynikiem przykładowo nałożenia kar na sportowców przez organy MKOl. W efekcie Sąd Najwyższy Federacji Szwajcarskiej zasugerował dokonanie zmian w celu uzyskania pełnej transparentności postępowań arbitrażowych (Gubi 2008, Krzan 2014).

W odpowiedzi na podniesione w wyroku szwajcarskiego sądu wątpliwości, 22 lipca 1994 r. utworzono Międzynarodową Radę Arbitrażu Sportowego (International Council of Arbitration for Sports, ICAS), która zastąpiła MKOl jako organ odpowiedzialny za obsługę administracyjną oraz utrzymanie CAS. Obsługą postępowań oraz korespondencji między Sądem a stronami zajął się sekretariat CAS (Mangan 2009). ICAS składa się z 20 członków, którzy są prawnikami o bardzo dużym doświadczeniu w prawie

sportowym. Po czterech członków delegowanych jest odpowiednio przez MKOl, krajowe komitety olimpijskie oraz międzynarodowe federacje sportowe. Czterech następnych wybiera pierwszych 12 członków, a ostatnią czwórkę 16 już wybranych członków ICAS. Kandydata na przewodniczącego wyznacza MKOl, a kandydatów na dwóch wiceprzewodniczących odpowiednio krajowe komitety olimpijskie oraz międzynarodowe federacje sportowe (Kane 2003).

Z punktu widzenia prawa szwajcarskiego ICAS jest fundacją. Jej statut wymaga od każdego z członków podpisania oświadczenia o swojej bezstronności. Członkowie ICAS nie mogą brać udziału w działaniach orzeczniczych CAS w żadnej roli – ani jako arbitrzy, ani jako doradcy stron postępowania. Niezależność finansowa ICAS od MKOl jest zagwarantowana w ten sposób, że Komitet nie wyznacza budżetu organizacji, ale ma udział w dochodach z praw do transmisji igrzysk olimpijskich (Cioch 2009). Krzan (2014) wskazuje natomiast, że z punktu widzenia prawa międzynarodowego ICAS jest klasycznym przykładem międzynarodowej organizacji pozarządowej, choć – jak zaznacza – Rada rzadko określana jest tym mianem. Obecnie podstawą działania CAS jest *Kodeks reguł arbitrażu sportowego* (*The Code of Sports Related Arbitration*), który reguluje statut ICAS i CAS (art. 1–26) oraz zasady proceduralne (art. 27–70) (McLaren 2001a).

CHARAKTER I WYKONALNOŚĆ ORZECZEŃ CAS

Choć postępowania arbitrażowe prowadzone przez CAS mogą odbywać się w różnych miejscach na świecie (choćabyż w trakcie wielkich imprez sportowych), to z formalnego punktu widzenia rozstrzygnięcia są wydawane przez Sąd z siedzibą w Lozannie. Ma to istotne znaczenie ze względu na to, iż tylko jeden sąd (Sąd Najwyższy Federacji Szwajcarskiej) jest uprawniony do weryfikowania orzeczeń arbitrażowych wydawanych przez CAS. Mangan (2009) podaje przykład postępowania arbitrażowego prowadzonego w Australii przez australijskich arbitrow (arbitrow delegatury CAS dla Oceanii) w przedmiocie skargi

złożonej przez australijskich sportowców. Sąd Apelacyjny Nowej Południowej Walii (New South Wales Court of Appeal) odmówił rozstrzygnięcia o prawidłowości wyroku ze względu na wyłączną jurysdykcję w tej kwestii sądu szwajcarskiego nad wszystkimi postępowaniami arbitrażowymi prowadzonymi pod auspicjami CAS. Wynikiem takiej regulacji jest ujednolicona linia orzecznicza oraz przewidywalność orzeczeń CAS, gdyż dotychczasowe orzecznictwo pozwalało na określenie z dużą dozą pewności rozstrzygnięć analogicznych spraw w przyszłości (Mangan 2009).

Artykuł 27 *Kodeksu reguł CAS* zakłada konieczność uzyskania zgody stron na przeprowadzenie arbitrażu przez CAS. Zgoda ta może być wyrażona w rozmaity sposób – może wynikać z samej treści umowy łączącej strony, a jej źródłem może być porozumienie stron w przedmiocie oddania sporu pod rozstrzygnięcie CAS, które to porozumienie strony zawarły już po powstaniu sporu. Prawo do odwołania się do CAS może wynikać także ze statutu federacji lub organizacji sportowej, które przyznają swoim członkom prawo kwestionowania decyzji ich organów właśnie przed Sportowym Sądem Arbitrażowym – obecnie CAS stanowi najwyższą instancję odwoławczą od decyzji większości międzynarodowych federacji sportowych oraz ostateczną instancję odwoławczą od orzeczeń Światowej Organizacji Antydopingowej (Cioch 2009). Niejednokrotnie wymogiem dopuszczenia sportowców do zawodów sportowych jest podpisanie wielu oświadczeń. Jednym z nich jest zgoda na rozstrzygnięcie sporów narosłych wokół zawodów przez CAS. Zapisy w statutach międzynarodowych organizacji sportowych stały się jednym z najważniejszych narzędzi mierzących do upowszechnienia jurysdykcji CAS nad sporanymi wynikłymi na tle uprawiania sportu na szczeblu międzynarodowym. Reilly (2012) wskazuje na istotny wyjątek, jakim są amerykańskie ligi profesjonalnych sportów zespołowych, które wypracowały własne rozwiązania w zakresie rozstrzygnięcia sporów na podstawie amerykańskiego systemu arbitrażu handlowego. Jednocześnie akcentowany jest problem dobrowolności zapisu na sąd polubowny w sytuacji,

gdy sportowiec chce partycypować w zawodach lub to nie on sam wyraża zgodę, a klub lub organizacja, której jest członkiem (Steinburger 2012).

Jak wskazuje Cioch (2009), CAS nie jest jedynym przykładem sądu arbitrażowego działającego na arenie międzynarodowego sportu, choć bez wątpienia jest to sąd o najbardziej uniwersalnej i powszechnej jurysdykcji, zwłaszcza w obliczu tego, że to właśnie CAS stanowi instancję odwoławczą w wypadku orzeczeń wielu międzynarodowych trybunałów sportowych. Jako przykłady takich sądów Cioch wymienia Sąd Arbitrażowy Międzynarodowej Federacji Kajkowej (ICF), Sąd Arbitrażowy Unii Pięcioboju Nowoczesnego (UIPM), Board of Justice Międzynarodowej Federacji Łucznictwa (FITA), Trybunał Komisji Prawnej i Dyscyplinarnej Światowej Federacji Karate (WKF), Sąd Arbitrażowy Międzynarodowej Federacji Bobsleja i Skeletonu (FIBT) oraz Trybunał Międzynarodowej Federacji Jeździeckiej (FEI). Wypada przy okazji wskazać, że istnieje grupa sądów arbitrażowych od których orzeczeń – co do zasady z wyjątkiem spraw dopingowych – nie przysługuje odwołanie do CAS. Jest to chociażby Komisja Apelacyjna Międzynarodowej Unii Kolarskiej (UCI) czy Międzynarodowy Trybunał Piłki Siatkowej działający pod auspicjami Międzynarodowej Federacji Piłki Siatkowej (FIVB).

Wykonalność orzeczeń CAS nie budzi wątpliwości nie tylko dlatego, że podlegają one zatwierdzeniu przez szwajcarski sąd najwyższy, który wielokrotnie uznawał wysokie standardy postępowań prowadzonych przez CAS, ale także ze względu na charakter rozpoznawanych spraw, podlegających w dużej mierze na wykonaniu przez organy MKOl lub międzynarodowych federacji sportowych (przykładowo decyzje o odebraniu medalu czy wykluczeniu sportowca z uczestniczenia w igrzyskach olimpijskich), a nie wymagają wyegzekwowania za pomocą organów egzekucyjnych kraju – miejsca siedziby strony przegrywającej proces. Zespół powiązań pomiędzy międzynarodowymi organizacjami sportowymi sprzyja jedynie podniesieniu stopnia wykonalności orzeczeń CAS. Mangan (2009) wskazuje na hipote-

tyczny przykład braku podporządkowania się jednego z krajowych klubów orzeczeniu wydanemu przez CAS, co mogłoby skutkować wykluczeniem reprezentacji tego kraju z mistrzostwach świata w piłce nożnej organizowanych przez FIFA.

Orzeczenia CAS są wykonalne ze względu na ich zgodność z wymogami przyjętej 10 czerwca 1958 r. w Nowym Jorku *Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych* (*The United Nation Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards*, zwanej dalej Konwencją Nowojorską). Oznacza to, że orzeczenia CAS wykonywane są przez sądy szwajcarskie i inne sądy krajowe w ten sam sposób, w jaki wykonywane są wyroki zapadłe na ich terenie (Reilly 2012). Konwencja Nowojorska w artykule I nakłada na państwo – stroną Konwencji – obowiązek wykonania orzeczenia sądu arbitrażowego, nawet jeżeli wskazany sąd ma swoją siedzibę na terenie kraju, który nie jest stroną Konwencji. Jednocześnie artykuł V nakłada możliwość odmówienia wykonania wyroku, jeżeli istnieją uzasadnione wątpliwości co do bezstronności arbitrów, którzy rozstrzygali spór, lub gdy sędziowie działają niezgodnie z regułami swojego sądu arbitrażowego. Co do zasady jednak zarzuty te można kierować przed Sąd Najwyższy Federacji Szwajcarskiej i kwestionować prawidłowość samego wyroku, a nie tylko jego wykonalność (Gubi 2008).

STRUKTURA CAS

Zmiana w strukturze CAS nastąpiła wraz z poddaniem sądu pod nadzór ICAS. Sąd podzielono wtedy na dwie izby. Zgodnie z artykułem 20 regulaminu CAS są nimi Izba Arbitrażowa (Ordinary Arbitration Division) oraz Izba Odwoławcza (Appeals Arbitration Division) (Mangan 2009). Z punktu widzenia zapewnienia sprawności działań Sądu należy wskazać także na Biuro Sądu działające pod kierownictwem Sekretarza Generalnego (Krzan 2014).

W 1996 r. roku w związku z odbywającymi się w Atlancie 26. Letnimi Igrzyskami Olimpijskimi powołano Izbę *Ad Hoc* (Division *Ad Hoc*), której celem było rozstrzyganie

sporów w trakcie wielkich imprez sportowych. Początkowo jej działalność była związana jedynie z letnimi i zimowymi igrzyskami olimpijskimi, ale składy sędziów CAS pojawiły się również na Mistrzostwach Commonwealthu (Commonwealth Games) oraz organizowanych odpowiednio przez FIFA i UEFA mistrzostwach świata i Europy w piłce nożnej (McLaren 2001a).

Sprawy rozpoznawane przez Izbę Arbitrażową to klasyczne sprawy międzynarodowego arbitrażu handlowego, które dotyczą kwestii związanych z komercyjnym aspektem uprawiania sportu. CAS rozpoznaje więc w Izbie sprawy dotyczące odpowiedzialności stron kontraktów sportowych i kontraktów sponsorskich, licencji sportowych oraz praw medialnych, w tym również praw do emitowania wydarzeń sportowych (Krzan 2014). Izba Odwoławcza ma zdecydowanie najszerszą jurysdykcję, bowiem rozpoznaje nie tylko odwołania od orzeczeń wydanych przez CAS w pierwszej instancji, ale także odwołania od decyzji krajowych i międzynarodowych federacji sportowych w wielu sprawach, z których należy wymienić chociażby spory na tle wynagrodzeń sportowców, ich odpowiedzialności dyscyplinarnej, naruszenia zasad antydopingowych i reguł dotyczących transferów. Rozpoznanie ponad 90% spraw zgłaszanych do CAS ma miejsce w Izbie Odwoławczej. Izba *Ad Hoc* rozpoznaje natomiast spory, które powstają w trakcie wielkich imprez sportowych i wymagają natychmiastowego rozstrzygnięcia. Mogą to być m.in. kwestie dotyczące naruszenia praw reklamowych, narodowości sportowców, dopuszczalności ich do startu ze względu na kary nałożone przez krajowe i międzynarodowe organizacje sportowe (Reilly 2012).

Rola CAS nie ogranicza się jednak jedynie do prowadzenia postępowań arbitrażowych, choć te bez wątpienia stanowią znakomitą większość działalności sądu. Może on również działać w charakterze mediatora, jeżeli strony zgodzą się na mediację (z wyłączeniem spraw dyscyplinarnych i dopingowych). Ta forma aktywności CAS nie znalazła dotąd szerszego zastosowania. Reilly (2012) wskazuje, że w okresie od 1999 do 2012 r. CAS przeprowadził jedynie około 30 mediacji.

CAS jest również uprawniony do sporządzania opinii w przedmiocie wykładni norm międzynarodowego prawa sportowego. Szczególnie ta forma działalności Sądu stanowi obecnie rzadkość: do 1994 r. był on dostępny dla wszystkich organizacji sportowych oraz dla samych sportowców. Od tego czasu ograniczono katalog podmiotów uprawnionych do żądania takiej opinii do MKOl, krajowych komitetów olimpijskich, międzynarodowych federacji sportowych oraz komitetu organizującego igrzyska olimpijskie (Blackshaw 2003).

SPECYFIKA POSTĘPOWANIA PRZED CAS

Postępowanie przed CAS rozpoczyna się od wniesienia skargi oraz wybrania arbitrów. Co do zasady, każda ze stron wybiera jednego arbitra, a trzeci – mianowany przez przewodniczącego CAS – staje się przewodniczącym panelu arbitrów. W skardze należy poruszyć problem, który ma być przedmiotem rozpoznania przez CAS, określić pozostałe strony postępowania oraz wskazać stosowne dowody. Gdy postępowanie przed CAS zaczyna się w Izbie Odwoławczej, strona inicjująca musi ponadto dostarczyć kopię zaskarżonej decyzji, określić, w jakim zakresie ją kwestionuje oraz jakiego rozstrzygnięcia oczekuje. Wyboru arbitra dokonuje się z listy prowadzonej przez CAS, która na dzień 16 stycznia 2016 r. liczy 356 nazwisk, co jest liczbą ponad dwukrotnie wyższą niż wymagana minimalna liczba arbitrów, których zgodnie z artykułem 13 *Kodeksu reguł CAS* nie może być mniej niż 150. Warunki, na których można zostać arbitrem CAS, określa artykuł 14 *Kodeksu reguł*, stanowiący, że arbitrzy muszą mieć wykształcenie prawnicze oraz posiadać szczególne kompetencje i doświadczenie w zakresie prawa sportowego oraz sportu, jak również znać biegle jeden z języków roboczych CAS: angielski lub francuski. Ograniczony wybór arbitrów w ramach postępowań *ad hoc* wynika z konieczności delegowania przez ICAS 12 arbitrów na każdą imprezę sportową objętą działalnością jurydyczną CAS. Wybór arbitra lub składu arbitrów dokonywany jest przez arbitra pełnią-

cego funkcję przewodniczącego Izby *Ad Hoc* na czas zawodów, chociaż strony mają możliwość kwestionowania bezstronności wyznaczonego arbitra oraz mogą żądać wyznaczenia innej osoby na jego miejsce (Mangan 2009).

Postępowanie ma zasadniczo dwa stadia: fazę pisemną oraz rozprawę. Zgodnie z artykułem 57 *Kodeksu reguł CAS* w fazie pisemnej dochodzi do wymiany pism, a następnym krokiem jest przesłuchanie, w którego trakcie panel arbitrów przesłuchuje świadków oraz może domagać się wyjaśnień od stron. Dodatkowo CAS może zażądać przedstawienia określonych dowodów (Oschütz 2002).

W niektórych wypadkach problematyczne staje się ustalenie prawa materialnego, które będzie stanowić podstawę rozstrzygnięcia sporu. Poważniejszych wątpliwości w tym zakresie nie rodzą sprawy rozpoznawane przez sąd w pierwszej instancji, bowiem artykuł 45 regulaminu CAS zakłada, iż w razie braku ustaleń stron co do prawa właściwego należy stosować prawo szwajcarskie. Większa trudność powstaje na gruncie orzecznictwa *ad hoc*, kiedy zgodnie z regułami Izby *Ad Hoc* musi dojść do rozstrzygnięcia sporu w ciągu 24 godzin od wniesienia skargi. W takiej sytuacji rozstrzygnięcie – zgodnie z artykułem 17 *Kodeksu reguł* postępowania *ad hoc* CAS – następuje na podstawie zasad słuszności oraz ogólnych zasad prawa, które znajdują zastosowanie w opinii panelu arbitrów rozstrzygających spór. Z największym problemem może się spotkać Izba Odwoławcza CAS, która rozstrzygając odwołania od decyzji krajowych i międzynarodowych organizacji sportowych, czyni to według ich prawa miejscowego. Problem ten ukazał się w związku z odkryciem w trakcie zimowych igrzysk olimpijskich w Turynie w 2006 r. przez włoską policję prawdziwego laboratorium dopingowego w sztabie austriackich sportowców. Własne śledztwa prowadziły w tym wypadku – oprócz włoskiej policji – także austriacka federacja narciarska, MKOl, Światowa Agencja Antydopingowa (World Anti-Doping Agency, WADA) oraz Międzynarodowa Federacja Narciarska. Część decyzji o dyskwalifikacji austriackich sportowców została ostatecznie zaskarżona przez CAS,

który decyzje podjęte przez austriacką federację narciarską rozpoznawał zgodnie z austriackim prawem materialnym, natomiast decyzje podjęte przez MKOl oraz Międzynarodową Federację Narciarską ze względu na ich siedziby w Szwajcarii – według prawa szwajcarskiego (Mangan 2009). Warto zauważyć, że wiele najważniejszych międzynarodowych federacji sportowych ma swoje siedziby na terenie Szwajcarii (z wyjątkiem Międzynarodowej Federacji Lekkoatletycznej – International Athletics Federation), która swoją siedzibę ma w Księstwie Monaco), dlatego w większości odwołań od decyzji międzynarodowych federacji sportowych zastosowanie znajdują szwajcarskie regulacje prawne (Reilly 2012).

W zakresie podejmowanych rozstrzygnięć należy podkreślić, że sędziowie nie są związani wcześniejszymi orzeczeniami CAS, a sam Sąd nie jest związany anglosaską doktryną *stare decisis* (prawotwórczego precedensu), jednak historia orzecznicza CAS wskazuje na wytworzenie się linii orzeczniczej oraz trwałego dorobku jurysprudencki międzynarodowego prawa sportowego, co bez wątplenia sprzyja pewności prawa i przewidywalności rozstrzygnięć CAS (Blackshaw 2003).

Postępowanie odwoławcze przed CAS ma charakter postępowania apelacyjnego *de novo*, czyli zmierzającego do ponownego rozpoznania całej sprawy. Rozwiązanie to, choć krytykowane ze względu na długość, koszt oraz konieczność powtórzenia wielu czynności przeprowadzonych przed organem pierwszej instancji, ma jednak swój głęboki sens, uniemożliwia kwestionowanie rozstrzygnięć CAS na gruncie braku pełnego rozpoznania sprawy, zwłaszcza w sytuacji, gdy organ pierwszej instancji nie będzie stanowić podmiotu odrębnego od strony postępowania przed CAS, co może mieć miejsce przykładowo w przypadku nałożenia na sportowca sankcji przez komisję dyscyplinarną powołaną przez MKOl, zaś w przypadku postępowania arbitrażowego stroną postępowania będzie właśnie MKOl (Mangan 2009).

W praktyce nasunęła się wątpliwość, czy postępowanie odwoławcze prowadzone przed CAS jest prawdziwym postępowaniem odwo-

ławczym ze względu na to, że CAS nie sprawdzi jedynie prawidłowości działania organu pierwszej instancji, ale może czynić własne ustalenia, przeprowadzać dowody z zeznań świadków nieprzesłuchiwanych przez organ pierwszej instancji, a w konsekwencji wydać decyzję zupełnie odmienną od zaskarżonej. Problem ten szczególnie wyraźnie zarysował się w sprawie zwycięzcy Tour de France z 2006 r. Amerykanina Floyd Landisa, któremu groziła dyskwalifikacja z powodu wykrycia niedozwolonej substancji w jego organizmie. Przeprowadzona w Stanach Zjednoczonych (po miesiącach przesłuchań) procedura arbitrażowa trwała ponad 9 dni i zakończyła się opracowaniem 84-stronicowej decyzji, która była niekorzystna dla Landisa. Panel trzech arbitrów Amerykańskiego Towarzystwa Arbitrażowego (American Arbitration Association), wśród których były również osoby będące arbitrami CAS, wykonał ogromną pracę która, na skutek modelu procedur odwoławczej CAS, musiała być powtórzona w ramach postępowania odwoławczego w Szwajcarii (Weston 2009).

Specyfika postępowania *ad hoc*, które zakłada rozpoznania sprawy w ciągu 24 godzin od złożenia skargi, ma na celu rozpoznanie sprawy wynikłej w trakcie dużej imprezy sportowej, dla której ustanowiono Izbę *Ad Hoc* CAS. Postępowanie jest szybkie, a udział prawników mających wiedzę specjalistyczną z zakresu prawa sportowego oraz wiedzę sportową znacząco ułatwia rozpoznanie spraw bez zbędnej zwłoki (Gubi 2008).

Postępowanie prowadzone przez CAS nie należy do drogich z punktu widzenia międzynarodowych postępowań arbitrażowych. Postępowania prowadzone na imprezach sportowych w formie rozpoznania sprawy *ad hoc* są bezpłatne, a rozpoznanie sprawy przez Izbę Odwoławczą, z wyłączeniem sporów o charakterze dyscyplinarnym, które są zwolnione z opłaty, łączy się jedynie z kosztami rzędu 500 franków szwajcarskich. Koszty administracyjne działania sądu oraz koszty wynagrodzeń arbitrów ponoszone są przez CAS. Jednocześnie postępowanie prowadzone przez CAS w pierwszej instancji (w Izbie Arbitrażowej) zakłada ponoszenie kosztów w całości przez stronę, dla której rozstrzygnięcie jest niekorzystne (Mangan 2009). Gdy

stroną przegrywającą proces był sportowiec, CAS zazwyczaj orzekał jedynie symboliczny zwrot poniesionych kosztów procesowych przez jego przeciwnika. Sąd może jednak wziąć pod uwagę możliwości finansowe przegrywającej strony oraz jej zachowanie w toku postępowania przed CAS oraz całej spornej sprawy (Reilly 2012).

Postępowanie przed CAS jest szybkie. Zgodnie z art. 59 Kodeksu reguł CAS rozstrzygnięcie musi nastąpić w ciągu 4 miesięcy od wniesienia skargi do sądu (Glison 2006). Odrębności pojawiają się na gruncie problematyki poufności postępowania arbitrażowego. Artykuł 59 regulaminu CAS formułuje rozwiązanie odmienne od większości postępowań arbitrażowych, w których regułą wciąż pozostaje ich poufność. Regulacja postępowania przez CAS zakłada, że orzeczenie Sądu, podsumowanie sprawy oraz oświadczenia prasowe zostaną upublicznione, chyba że obie strony zgodnie ustalą, że powinny one pozostać poufne. Biorąc jednak pod uwagę to, że co do zasady jednej ze stron zależeć będzie na upublicznieniu korzystnego dla niej rozstrzygnięcia, w efekcie większość postępowań zakończonych orzeczeniem CAS jest jawna (Mangan 2009).

Konsekwencją przeprowadzenia postępowania arbitrażowego przed CAS jest wyrok arbitrażowy, który jest ostateczny i wiążący dla stron. Wyrok zapada większością głosów, a w razie braku przeważa zdanie przewodniczącego panelu arbitrow. Arbitrzy pozostający w mniejszości nie mają prawa do załączenia zdań odrębnych do orzeczenia arbitrażowego (Krzan 2014).

ORZECZNICTWO

Od ustanowienia Sportowego Sądu Arbitrażowego w Lozannie liczba spraw ciągle wzrasta – od kilkudziesięciu spraw pod koniec lat 80. XX w., 20 spraw w 1996 r., 75 w 2000 r. po prawie 200 w roku 2005. Mangan (2009) wskazuje, że sukces CAS, który stał się uniwersalnym forum do rozstrzygnięcia spraw z zakresu prawa sportowego na szczeblu międzynarodowym, oraz przyrost spraw w pełni wpisują się w kredo ruchu olimpijskiego, jakim jest *Citius Altius Fortius*. Od

początku działalności CAS do roku 2008 r. Sąd wydał w sumie ponad 1000 orzeczeń – zapadłych w obu instancjach oraz z uwzględnieniem wydanych opinii doradczych (Cioch 2009).

Do 1996 r. większość spraw rozpoznawanych przez CAS toczyła się między Europejczykami, co było powodem krytyki Sądu w Lozannie. W tym też roku utworzono dwa stałe biura zamiejscowe CAS z siedzibami w Denver (USA) i Sydney (Australia). Miało to na celu umożliwienie rozstrzygnięcia sporów stronom spoza Europy. Nowe lokalizacje wybrano ze względu na letnie igrzyska olimpijskie (1996 i 2000). W 1999 r. amerykański oddział CAS został przeniesiony do Nowego Jorku (Blackshaw 2003, Kane 2003).

Interesująco przedstawia się rozkład spraw rozpoznawanych przez CAS. Wspominana już proporcja 9:1 między sprawami rozpatrywanymi przez Izbę Odwoławczą a sprawami objętymi przez Izbę Arbitrażową wynika przede wszystkim z upowszechnienia się odwołań od decyzji międzynarodowych federacji sportowych. Około 45% spraw rozpoznawanych przez CAS generują odwołania od organu Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej (Federation Internationale de Football Association), a zwłaszcza od decyzji jej organu Rady Rozwiązywania Sporów (Dispute Resolution Chamber of FIFA), który rozpoznaje sprawy w zakresie wynagrodzeń piłkarzy i ich zatrudnienia oraz spory między klubami. Kolejne 30% spraw to odwołania od decyzji prowadzonych przez organy antidopingowe z WADA na czele, a 15% stanowią odwołania od wyborów na funkcje w organizacjach sportowych, odwołania od nieuznanych skarg w przedmiocie korupcji, ustalania meczów lub przyznawania praw do organizacji imprez sportowych (Reilly 2012).

ROLA CAS W STRUKTURZE GLOBALNEGO SPORTU

Foster (2003) zwraca uwagę na to, że ze wszystkich elementów, które tworzą międzynarodowe prawo sportowe, kluczowy jest uniwersalny sąd sportowy o szerokiej jurysdykcji, jego orzecznictwo tworzy bowiem nie tylko nowe normy międzynarodowego prawa

sportowego, ale pozwala wprowadzić pierwiastek pewności w sporach powstałych w związku z zawodami sportowymi na najwyższym szczeblu. Foster zauważa, że CAS spełnia nie tylko funkcję najważniejszego trybunału sportowego w świecie międzynarodowego sportu, ale również pełni funkcję ombudsmana, który swoimi rozstrzygnięciami kreuje prawa i obowiązki zachowania podmiotów prawa sportowego w duchu idei ruchu olimpijskiego, CAS jest też organem rewizyjnym, bowiem – na skutek skargi – może badać zgodność procedur oraz rozwiązań przyjmowanych przez MKOl i federacje sportowe, co w efekcie może stać się impulsem do ich zmian w przypadku niespełniania wymogów zgodności z zasadami prawa oraz zapisami Karty Olimpijskiej (Foster 2006).

Uniwersalna jurysdykcja CAS uzyskiwana poprzez wpisywanie klauzul arbitrażowych w statuty organizacji sportowych sprawia, że wiele sporów, które rodzą się na stosunkowo niskich szczeblach drabiny globalnego sportu, może finalnie stać się przedmiotem rozpoznania przez mający swoją siedzibę w Szwajcarii Sportowy Sąd Arbitrażowy. Warto jednak już wcześniej poznać działalność tego Sądu, który nie tylko jest ostateczną instancją w wielu sporach, ale dzięki konsekwentnemu i bogatemu orzecznictwu buduje podwaliny międzynarodowego systemu prawa sportowego.

Warto zaznaczyć, że działalność orzecznicza CAS spotyka się z dużą aprobatą zarówno międzynarodowej społeczności sportowej, jak i organów państwowych. O autorytecie CAS w środowisku sportowym świadczy nie tylko powszechność zapisów na ten sąd polubowny w regulaminach wielkich imprez oraz statutach federacji sportowych, a także to, że nawet organizacje posiadające własne sądy arbitrażowe częstokroć przyznają swoim członkom prawo do odwoływania się od wydanych przez nie orzeczeń właśnie do CAS. Uznanie, jakim cieszy się CAS wśród organów państwowych, jest natomiast konsekwencją spełniania przez orzeczenia arbitrażowe CAS wymogów wynikających z Konwencji Nowojorskiej, czego wynikiem jest uznawanie wykonalności orzeczeń na terytorium Państw-stron Konwencji. Wzrost prestiżu CAS koreluje z liczbą rozpoznawanych przez niego spraw. Choć współcześnie część federacji sportowych

posiada własne systemy rozwiązywania sporów sportowych, żaden z tych organów nie osiągnął pozycji równorzędnej wobec CAS. W tym kontekście wskazać należy na trafną konstatację Fostera o kluczowej roli CAS nie tylko jako organu arbitrażowego oraz forum propagującego koncyliacyjne rozstrzyganie sporów powstałych na gruncie uprawiania sportu, ale przede wszystkim jako czynnika prawotwórczego wpływającego na kształt globalnego *lex sportiva*.

BIBLIOGRAFIA

- Białecki M. (2011), *Mediacja w postępowaniu cywilnym*, Wolters Kluwer SA, Warszawa.
- Black H.C. (1991), *Black's Law Dictionary*, West Publishing Company, College & School Division, Minneapolis.
- Blackshaw I. (2003), *The Court of Arbitration for Sport: An International Forum for Settling Disputes Effectively 'Within the Family of Sport'*, *Entertainment Law*, 2 (2), 61–83.
- Cioch P. (2009), *Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu w Lozannie*, *Kwartalnik ADR*, 4 (8), 71–94.
- Foster K. (2003), *Is There a Global Sports Law?* *Entertainment Law*, 2 (1), 1–18.
- Foster K. (2006), *Lex Sportiva and Lex Ludica: The Court Of Arbitration for Sport's Jurisprudence*, *Entertainment and Sports Law Journal*, 3 (2), 1–14.
- Glison E. T. (2006), *Exploring the Court of Arbitration for Sport*, *Law Library Journal*, 98 (3), 503–514.
- Gubi J. (2008), *The Olympic Binding Arbitration Clause and the Court of Arbitration for Sport: An Analysis of Due Process Concerns*, *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, 18 (4), 4, 997–1024.
- Kane D. (2003), *Twenty Years On: An Evaluation of the Court of Arbitration for Sport*, *Melbourne Journal of International Law*, 4, 611–632.
- Krzan B. (2014), *Jurysdykcja Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu*, [w:] Kornobis-Romanowska D. (red.), *Sport w prawie europejskim, współczesne wyzwania dla teorii i praktyki*, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa, 191–206.
- Mangan M. (2009), *The Court of Arbitration for Sport: Current Practice, Emerging Trends and Future Hurdles*, *Arbitration International*, 25 (4), 591–602.
- McLaren R. H. (2001a), *Introducing the Court of Arbitration for Sport: The Ad Hoc Division at the Olympic Games*, *Marquette Sports Law Review*, 12 (1), 20, 515–542.

- McLaren R. H. (2001b), The Court of Arbitration for Sport: An Independent Arena for the World's Sports Disputes, *Valparaiso University Law Review*, 35 (2), 379–405.
- McLaren R. H. (2010) Twenty-Five Years of the Court of Arbitration for Sport: A Look in the Rear-View Mirror, *Marquette Sports Law Review*, 20 (2), 305–333.
- Oschütz F. (2002), Harmonization of Anti-Doping Code Through Arbitration: Three Case Law of the Court of Arbitration for Sport, *Marquette Sports Law Review*, 12 (2), 675–702.
- Panagiotopoulos D. (1999), Court of Arbitration for Sports, *Jeffrey S. Moorad Sports Law Journal*, 6 (1), 49–77.
- Reilly L. (2012), An Introduction to the Court of the Arbitration for Sport (CAS) & the Role of National Courts in the International Sports Disputes, *Journal of Dispute Resolution, An Symposium*, 2012 (1), 63–81.
- Steingruber A.M. (2012), *Constant in International Arbitration*, Oxford.
- Weston M.A. (2009), Simply a Dress Rehearsal? U.S. Olympic Sports Arbitration and De Novo Review at the Court of Arbitration for Sports, *Georgia Journal of International and Comparative Law*, 38, 101–131.

Praca wpłynęła do Redakcji: 23.03.2016
Praca została przyjęta do druku: 10.06.2016

Adres do korespondencji:

Weronika Stodółka
Zakład Anatomii
Katedra Biostruktury
Akademia Wychowania Fizycznego
al. I.J. Paderewskiego 35
51-612 Wrocław
e-mail: weronika.stodolka@awf.wroc.pl